

Research paper

**Presenting the Model of Social Capital Development
through Volunteering in Student Sports****H. Elyasi¹, M. Rezaei-Soufi², A. Farahani³, H. Ghasemi⁴**

1. Department of Sports Management, Payame Noor University (PNU), Tehran, Iran
2. Department of Sports Management, Payame Noor University (PNU), Tehran, Iran (Corresponding Author)
3. Department of Sports Management, Payame Noor University (PNU), Tehran, Iran
4. Department of Sports Management, Payame Noor University (PNU), Tehran, Iran

Received: 2021/12/01

Accepted: 2022/09/07

Abstract

The purpose of this study was to provide a model of social capital development through volunteering in student sports. The present study was conducted based on the purpose of applied research and in terms of collecting exploratory information and using This study was an applied (in terms of purpose), exploratory research which used the grounded theory (Strauss and Corbin). The statistical population included all professors, experts, specialists and expert professors active in sports management and individuals who were active in student sports in Iran. The study population were selected through the theoretical purposive sampling method (17 people) based on theoretical saturation criteria. The data collection tool was a semi-structured interview. The collected data were analyzed using open, axial and selective coding and the final model was extracted. Based on the obtained results, causal factors in the categories of students' volunteer value, leisure and entertainment, sports volunteer function and the obligation to prevent high-risk behaviors; underlying conditions in the context of facilities, economic context, structural-legal context and managerial context; interfering factors in two dimensions of barriers and facilitators; strategies in factors such as adaptation of sports venues, macro policy, allocation of funds and financial resources, employment of volunteer forces, promotion and dissemination of volunteer culture, active and continuous participation of students in sporting events and finally the consequences in five dimensions: Individual, social, educational, cultural and economic were identified. Attention and setting the groundwork for active participation of students in sports volunteering activities leads to moral and

1. Email: elyasihamdollah@gmail.com
2. Email: mortezarezaeisoufi1366@gmail.com
3. Email: dr.farahani.608@gmail.com
4. Email: ghasemione@yahoo.com

academic growth, learning as well as enjoyment of life along with communication with others and it improves individual behavior in social relationships.

Keywords: Leisure time, Interpersonal relationships, Social participation, Academic well-Being, Grounded theory

---

Extended Abstract

Background and Purpose

Social capital includes a series of social elements such as trust, norms and networks through relationships between individuals that can improve the efficiency of society by facilitating coordinated actions (1). Further, for personal growth, social stability and social needs, voluntary actions especially in sports events are growing all over the world (2). Participating in sports as a volunteer, fosters a sense of belonging and connection through shared experience as well as life skills such as goal setting and teamwork (3). On the other hand, youth volunteering brings many social benefits such as increasing the young person's attitude towards himself, attitude towards school and learning experience, civic participation, social skills and academic performance (4). Therefore, conducting a research that can explore student volunteers and help develop the social capital of the student volunteer movement is strongly felt.

Materials and Methods

This study was an applied (in terms of its purpose), exploratory (based on gathering qualitative information) research. It was conducted with an inductive approach using the Grounded Theory method. In this research, Strauss and Corbin method or objectivist approach was used for data analysis. The statistical population included all the professors, specialists, experts and skilled professors active in sports management and individuals who were active in student sports in Iran, such as the members of the Strategic Council of Physical Education of Ministry of Education. Seventeen individuals were interviewed using the purposeful sampling method. The data collection tool was semi-structured interviews, which were conducted based on the theoretical saturation criterion, and the existing research literature and the social capital development process in the student sports volunteering movement were used to develop the questions. In order to check the scientific validity of this research, four criteria of credibility, transferability, reliability and verifiability were used (5). Data analysis was done through coding. In the open coding phase, by referring to the primary codes extracted from the interviews (coding of key points), the codes that referred to a

common topic were grouped and concepts were made, and categories were determined from their comparison and classification. In the axial coding stage, in order to link the main categories to the sub-categories, the paradigm model was used to determine the causal conditions, central phenomenon, contextual factors, intervening variables, strategies and consequences which are the components of axial coding. Then, through selective coding and based on the identified relationship model between categories and sub-categories in open and axial coding, the categories were linked together and the relevant theoretical model was presented.

Results

In the open coding stage, the experts pointed out a wide range of concepts related to the interview questions, and by combining and reducing them, the entire set of concepts and initial codes were reduced to fewer codes, and the codes that were conceptually close to each other were included in one set called categories. A total of 226 conceptual codes were identified, which were categorized into 38 categories, then one category was the central phenomenon and other categories were the components of causal conditions, contextual factors, intervening variables, strategies and consequences. Based on the results obtained, the central phenomenon studied in this research is the development of social capital in the student sports volunteering movement, as well as the results related to the requirements for the development of social capital in the student sports volunteering movement, including 4 categories: 1) social value of student volunteering, 2) leisure time, 3) functions of sports volunteering and 4) prevention of social deviations and corruptions. The contextual conditions for the development of social capital in the student sports volunteering movement included 14 concepts and 3 categories: 1) economic platform, 2) legal structural platforms, and 3) unsuitable management platforms. Coding results for intervening factors include 70 concepts and 8 categories: 1) unproductive and vandalistic behavior of students, 2) alienation from self and society, 3) personal limitations of participation in volunteering, 4) inappropriate position of sports volunteering, 5) poor attitude towards students' ability, 6) functional area, 7) mental and physical health motivation and 8) utilitarian motivation. The coding results for the necessary strategies for the development of social capital in the student sports volunteer movement include 37 concepts and 6 categories: 1) improvement of sports facilities, 2) macro policymaking, 3) allocation of credits and financial resources, 4) management of volunteer forces, 5) promotion and spreading the culture of volunteerism and 6) active and continuous participation

of students in sports events. Coding results for the consequences of social capital development in the student sports volunteering movement include 86 concepts and five dimensions: 1. Individual (developing job skills, educational and cultivation development of students, strengthening interpersonal relationships, improving the status of individual independence of students), 2. Social (participation and social harmony, social trust, social health and well-being, social responsibility, social norms and values), 3. Academic (development of connection with school, academic welfare and well-being and academic progress), 4. Economic (financial productivity, work productivity), and 5. Cultural (improvement of cultural capacities and promotion of cultural capital).

Conclusion

Students need to participate in sports events to achieve their interests and tastes, to feel proud, to gain pleasure and happiness, and to develop friendships. In this regard, student volunteering in sports events is of great value, because while it improves knowledge, awareness, understanding and social communication, it also reduces health and income costs. More clearly, students' volunteering can have important consequences from personal, social, educational, cultural and economic aspects. Paying attention and setting the groundwork for the active participation of students in sports volunteering activities leads to moral and academic growth, knowledge building and also enjoying life in the shadow of communication with others, and improves the individual's behavior in social relations. Therefore, allocating the appropriate budget for the use of students in sports events and financial support of all stakeholders in this field along with the adaptation of urban environments and sports venues can facilitate the participation of student volunteers in sports events. In general, this study adds to the richness of research conducted in the field of volunteer management and provides appropriate insight to the managers of volunteer affairs on the importance of developing students' social capital.

Keywords: Leisure Time, Interpersonal Relationships, Academic Well-Being, Grounded Theory.

References

1. Putnam RD. Making democracy work: Civic traditions in modern Italy. Princeton university press; 1992.
2. Lamat Sa, Hidzir Ad, Dahlan Nd, Rahman Mw, Bakri Nh. Motivation Factors to Involve in Sports Volunteer Among University of Malaya (Um) Students. Journal of Academia. 2021 Oct 31;9(2):56-65.

3. Springer AE, Deitz D, Gabriel KP, Harris M, Trodick B, Guzman Y, Ediger S, Hawkins C, Kohl III HW. Engaging Young People in Running Clubs: Best Practices from Marathon Kids' Volunteer Coaches. Translational Journal of the American College of Sports Medicine. 2022 Jan 1;7(1): e000185.
4. Sauder MH, Davis D, Grove DC. Perceptions of Learning among Sport Management Students at a Short-Term, High-Profile Sporting Event Volunteer Opportunity. SCHOLE: A Journal of Leisure Studies and Recreation Education. 2022 Feb 16:1-3.
5. Lincoln, Y.S. and Guba, E.G., 1985. Naturalistic inquiry. sage.

ارائه مدل توسعه سرمایه اجتماعی به واسطه داوطلبی در ورزش دانش آموزی

حمداله الیاسی^۱، مرتضی رضایی صوفی^۲، ابوالفضل فراهانی^۳، حمید قاسمی^۴

۱. گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران

۲. گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

۳. گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران

۴. گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۱۰

چکیده

هدف از انجام این تحقیق، ارائه مدل توسعه سرمایه اجتماعی به واسطه داوطلبی در ورزش دانش آموزی بود. پژوهش حاضر براساس هدف از نوع تحقیقات کاربردی و برحسب گردآوری اطلاعات، اکتشافی بود که با استفاده از نظریه داده‌بنیاد (اشتراوس و کوربین) انجام شد. جامعه آماری پژوهش همه اساتید، کارشناسان و متخصصان و اساتید خبره فعال در حوزه مدیریت ورزشی و فعال در حوزه ورزش دانش آموزی ایران بودند. از روش نمونه‌گیری هدفمند نظری (۱۷ نفر) و براساس معیار اشباع نظری استفاده شد. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از کدگذاری‌های باز، محوری و انتخابی تجزیه و تحلیل شدند و مدل نهایی استخراج شد. براساس نتایج پژوهش، عوامل علی در مقوله‌های ارزش اجتماعی داوطلبی دانش آموز، اوقات فراغت و سرگرمی، کارکرد داوطلبی ورزشی و پیشگیری از انحرافات و مفاسد اجتماعی، شرایط زمینه‌ای در بستر اقتصادی، بستر ساختاری-قانونی و بستر مدیریتی، عوامل مداخله‌گر در دو بعد موانع و تسهیلگرها، راهبردها در عواملی همچون مناسب‌سازی اماکن ورزشی، سیاست‌گذاری کلان، تخصیص اعتبارات و منابع مالی، مدیریت نیروهای داوطلب، ترویج و اشاعه فرهنگ داوطلبی، مشارکت فعال و مستمر دانش‌آموزان در رویدادهای ورزشی و درنهایت پیامدها در پنج بعد فردی، اجتماعی، تحصیلی، فرهنگی و اقتصادی احصا شدند. توجه و زمینه‌سازی برای شرکت فعال دانش‌آموزان در فعالیت‌های داوطلبی ورزشی به رشد اخلاقی و تحصیلی، دانش‌اندوزی و لذت‌بردن از زندگی در سایه ارتباط با دیگران منجر می‌شود و رفتار فرد در روابط اجتماعی بهبود پیدا می‌کند.

واژگان کلیدی: اوقات فراغت، روابط بین فردی، مشارکت اجتماعی، بهزیستی تحصیلی، نظریه داده‌بنیاد.

1. Email: elyasihamdollah@gmail.com
2. Email: mortezarezaeisoufi1366@gmail.com
3. Email: dr.farahani.608@gmail.com
4. Email: ghasemione@yahoo.com

مقدمه

در جوامع امروزی مانند گذشته سرمایه مالی تنها عامل پیشرفت نیست و شکل‌های دیگر سرمایه نیز اهمیت پیدا کرده‌اند. از جمله این سرمایه‌ها می‌توان به سرمایه اجتماعی اشاره کرد که موجب افزایش کیفیت زندگی می‌شود و ارزش‌های اجتماعی مثبت را در جهت داشتن زندگی خوب ارتقا می‌دهد. در واقع، سرمایه اجتماعی از مهم‌ترین منابع قدرت در گروه‌های انسانی و جوامع بشری است (حمدان^۱ و همکاران، ۲۰۱۴). سرمایه اجتماعی عمدتاً مبتنی بر عوامل فرهنگی و اجتماعی است. وجوه گوناگون پیوندها، همکاری، اعتماد متقابل و ارتباطات میان اعضای یک شبکه موجب تحقق اهداف اعضا می‌شود. علاوه بر این، سرمایه اجتماعی برای برنامه‌های توسعه، توفیق‌آفرین است. وجود سرمایه اجتماعی بستر مناسبی برای بهره‌وری سرمایه انسانی، اقتصادی و فیزیکی است؛ برعکس، نبود سرمایه اجتماعی، اثربخشی سایر سرمایه‌ها را در دستیابی به توسعه منتفی می‌کند و بدون سرمایه اجتماعی، طی کردن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی، ناهموار و مشکل می‌شود (توکل و همکاران، ۲۰۲۰). سرمایه اجتماعی شامل مجموعه‌ای از عناصر اجتماعی مانند اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها است که می‌توانند با تسهیل اقدامات هماهنگ‌شده، کارایی جامعه را بهبود دهند (پاتنام، ۱۹۹۳). سرمایه اجتماعی از طریق روابط بین افراد در شبکه‌های اجتماعی به وجود می‌آید (اوستروم^۲، ۲۰۰۰، ۱۷۵). امروزه برای رشد فردی، ثبات اجتماعی و نیازهای اجتماعی، اقدامات داوطلبانه در سراسر جهان در حال رشد است و داوطلبان، منبع انسانی حیاتی در هر رویدادی محسوب می‌شوند (هیدزر^۳ و همکاران، ۲۰۲۱، ۵۶)، داوطلبی فعالیتی است که هم به نفع جامعه و هم به نفع داوطلب است. اختیاری، بدون اجبار و بدون پرداخت مالی است و در موقعیت داوطلبانه تعیین شده اتفاق می‌افتد (کاپالایدس و اسپور، ۲۰۱۹، ۶۹۸). داوطلبی راهی است که می‌تواند به رشد اعتمادبه‌نفس افراد کمک کند (لیندسی و کنسلیر^۴، ۲۰۱۸). ویلسون، داوطلب بودن را به صورت انجام فعالیتی برای کمک به دیگران و بدون داشتن توقع و کاملاً آزادانه تعریف کرده است (ویلسون^۵، ۲۰۱۲، ۱۷۸). از سوی دیگر، مشخص شده است که بدون داشتن بخش داوطلبانه فعال، ممکن است کیفیت زندگی بیشتر افراد جامعه به ویژه در کشورهای توسعه‌یافته از جمله ایالات متحده، کانادا، استرالیا و انگلستان به طور درخور توجهی دچار

1. Hamdan
2. Ostrom
3. Hidzir
4. Lindsay & Cancelliere
5. Wilson

تنزل شود یا ممکن است مردم این کشورها مجبور شوند هزینه‌های زیادی را برای حفظ و ارتقای کیفیت زندگی خود بپردازند (ویلسون، ۲۰۱۲، ۱۷۹). در سال ۲۰۱۲ در آمریکا، ۶۴/۵ میلیون نفر داوطلب شدند. این افراد در مجموع ۷/۹ میلیارد ساعت کار داوطلبی انجام دادند؛ در حالی که در سال ۲۰۱۰ در کانادا، ۱۳/۳ میلیون نفر داوطلب در کل ۲/۰۷ میلیارد ساعت کار داوطلبی انجام دادند (ویزینا و کروپتون، ۲۰۱۲). در سال ۲۰۰۶ در استرالیا، ۵/۲ میلیون نفر ۶۲۳ میلیون ساعت برای بخش غیرانتفاعی و در سال‌های ۲۰۱۶/۲۰۱۷ در انگلستان ۱۱/۹ میلیون نفر ۱/۹۳ میلیارد ساعت داوطلب شدند (کاپالایدس و اسپور، ۲۰۱۹، ۶۹۸). از طرف دیگر، داوطلبان برای عملکرد سازمان‌های ورزشی و غیرورزشی در سطوح ملی، ایالتی و اجتماعی اهمیت زیادی دارند (دونلی و هاروی^۱، ۲۰۱۱، ۵۷)؛ باین حال، به تازگی مشخص شده است که نسبت جمعیت مشارکت‌کننده در نقش داوطلبانه ورزشی رو به کاهش است (ویکر^۲، ۲۰۱۷، ۳۲۸). در این بین، صنعت ورزش مهم‌ترین بخش داوطلبی است و داوطلبی ورزشی فرایندی است که جوانان می‌توانند مهارت‌های خود را افزایش دهند و رفتار شهروندی خود را ارتقا دهند (استو و اسپایچ، ۲۰۱۷، ۴۸۹). داوطلبی ورزش به زمینه مطلوبی برای شروع تحولات و توسعه اجتماعی با فراهم کردن دسترسی و فرصت برای تبادل و توسعه بسیاری از انواع سرمایه نمادین و اقتصادی و سیاسی تبدیل شده است (هابتون و بلاندل^۳، ۲۰۲۰) برگزارکنندگان رویدادها با تأکید بر فرصت‌های رشد شخصی و توسل به ارزش‌های خاص، در پی ایجاد فرصت‌های داوطلبانه برای همه اقشار جامعه هستند (هالمانن^۴ و همکاران، ۲۰۲۰، ۷۹).

مدرسه علاوه بر اینکه از حاصل کار و فعالیت دانش‌آموزان برای پیشبرد امور خود و رسیدن به اهداف آموزشی و پرورشی استفاده می‌کند، در آماده‌کردن نوجوانان امروز و جوانان آینده در فعالیت‌های مختلف جامعه نیز مؤثر است. در این راستا و برای سهولت پذیرش نقش و قبول مسئولیت امور، یکی از فعالیت‌های مهم، داوطلبی ورزشی دانش‌آموزان است. در آموزش و پرورش، داوطلبی ورزشی به دانش‌آموزانی گفته می‌شود که داوطلبانه به سازمان‌های ورزشی و تفریحی و رویدادهای ورزشی درون و برون مدرسه‌ای خدمت می‌کنند و از این طریق به خود و مسئولان برگزاری مسابقات سود می‌رسانند (خاسانزیانوا^۵، ۲۰۱۷، ۳۶۹). سازمان آموزش و پرورش با تلاش‌هایی که در سال‌های اخیر انجام داده است، به احداث مجموعه‌های ورزشی، زمین‌های چمن و استخرهای متعددی در سطح کشور موفق

1. Donnelly & Harvey
2. Wicker
3. Hayton & Blundell
4. Hallmann
5. Khasanzyanova

شده است. راه اندازی، بهره‌برداری و حفظ و نگهداری بهینه و اثربخش این مجموعه‌ها، همکاری داوطلبان ورزشی را بیش از پیش نمایان می‌کند. پیلهور مؤخر و همکاران (۲۰۱۷) شش حوزه را به‌عنوان حوزه‌های به‌کارگیری داوطلبان در ورزش دانش‌آموزی شناسایی شدند که با عنوان‌های ورزش قهرمانی، اوقات فراغت و ورزش همگانی، بسترسازی برای استعدادیابی، حرکات اصلاحی و تناسب اندام، مدیریت فضاهای ورزشی و حوزه درس تربیت‌بدنی نام‌گذاری شدند.

در ایران با توجه به محدودیت‌های ناشی از شیوع ویروس کرونا، در چند سال اخیر مسابقات ورزشی دانش‌آموزی به‌ندرت انجام شده است و آمار دقیقی در دسترس نیست، اما براساس آمار معاونت تربیت‌بدنی و سلامت آموزش و پرورش، ۱۳۰۶۷۵۲ دانش‌آموز داوطلب شرکت در المپیاد ورزشی درون‌مدرسه‌ای کشور در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بودند. همچنین قبل از آن در سال ۲۰۰۹، بیش از دوازده میلیون دانش‌آموز برای شرکت در مسابقات ورزشی ثبت‌نام کردند که از بین آن‌ها چهارده هزار دانش‌آموز با استعداد در رشته‌های ورزشی شناسایی شدند و در نهایت ۷۰۰ دانش‌آموز به فدراسیون‌های ورزشی کشور معرفی شدند. همان‌طور که مشخص است، از بین جمعیت زیاد متقاضیان مشارکت ورزشی، فقط تعداد کمی از آن‌ها براساس استعداد ورزشی انتخاب و مشارکت داده شدند؛ درحالی‌که می‌توان با راهبردهای مناسب دانش‌آموزان را به‌عنوان داوطلب در رویدادهای ورزشی به کار گرفت. فعالیت‌های داوطلبی مزایای متقابلی برای داوطلب، سازمان یا جامعه دارد که از آن جمله می‌توان به مزایای اجتماعی، شخصیتی، اقتصادی و سیاسی اشاره کرد (افروزه و همکاران، ۲۰۱۰، ۱۶۷).

در روان‌شناسی اجتماعی و با استفاده از تئوری هویت اجتماعی^۱ می‌توان توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی را توجیه کرد؛ بر این اساس، روابط بین افراد در یک سازمان داوطلبانه، استفاده گسترده از ارتباطات چهره به چهره و همچنین نگرش‌ها و ارزش‌های افرادی که عضو آن می‌شوند، موجب تقویت سرمایه اجتماعی در سازمان‌های داوطلب می‌شود. به‌علاوه، با توجه به نقش بالقوه و برجسته دانش‌آموزان در بخش داوطلبی ورزشی برای تقویت سرمایه اجتماعی، تعجب‌آور نیست که ارتقای داوطلبی ورزشی به بخشی مهم از سیاست‌های عمومی بسیاری از کشورها تبدیل شده باشد (بهرنس^۲ و همکاران، ۲۰۱۶، ۵۹۶). به‌علاوه، مشارکت در هر نوع فعالیت ورزشی و جسمی به نوجوانان کمک می‌کند تا ارزش‌های کار گروهی را بیاموزند؛ دوستی‌های پایدار برقرار کنند؛

1. Social Identity Theory

2. Behrens

مهارت‌های ارتباطی را بهبود بخشند؛ مهارت‌های علمی را در زمینه‌های دیگر اعمال کنند و آموزش کاملاً دقیق داشته باشند (بنگ و همکاران، ۲۰۲۰). مشارکت در ورزش به‌عنوان داوطلب، حس تعلق و ارتباط را از طریق تجربه مشترک و همچنین مهارت‌های زندگی مانند تعیین هدف و کار گروهی پرورش و ارتقا می‌دهد (اسپرینگر^۱ و همکاران، ۲۰۲۲، ۲). مشارکت در ورزش و داوطلبی احساس توانایی جسمی، رضایت از ظاهر فیزیکی و تصویر بدن را بهبود می‌بخشد که می‌تواند به افزایش عزت نفس منجر شود (گومزبایا^۲ و همکاران، ۲۰۱۹، ۱۸۵). داوطلب شدن جوانان مزایای اجتماعی بسیاری همچون افزایش نگرش فرد جوان به خود، نگرش به مدرسه و تجربه یادگیری، مشارکت مدنی، مهارت‌های اجتماعی و عملکرد تحصیلی را به همراه دارد (سلیو^۳ و همکاران، ۲۰۱۱، ۱۶۶؛ سادر^۴ و همکاران، ۲۰۲۲، ۳).

تیپ و همکاران (۲۰۲۲) نشان دادند که رابطه بین سرمایه اجتماعی و تمایل به داوطلبی در المپیک ورزشی درون مدرسه‌ای مثبت است. براساس نتایج پژوهش پبله‌ور مؤخر و همکاران (۲۰۱۸)، هشت عامل برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، جذب، آشنایی و آموزش، انتخاب و گزینش، حفظ و نگهداری، قدرشناسی و ارزیابی عملکرد به‌عنوان شاخص‌های مدیریت داوطلبان در ورزش دانش‌آموزی شناسایی شدند. این محققان، حوزه‌های به‌کارگیری داوطلبان را استعدادیابی، همکاری در مدیریت فضاهای ورزشی، حرکات اصلاحی و تناسب اندام، ورزش قهرمانی، درس تربیت‌بدنی و ورزش همگانی و نیز اوقات فراغت قلمداد کردند. براساس نتایج پژوهش اندام و اکبری (۲۰۱۵)، مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی داوطلبان در انجمن‌های ورزشی دانشگاه‌ها به‌ترتیب اهمیت اعتماد، هویت، توانمند سازی و آموزش، کمک و همیاری، تعهد، اطلاعات و آگاهی و مشارکت و کار تیمی هستند. یافته‌های پژوهش محمدی‌ترکمانی و همکاران (۲۰۱۴) نشان داد، سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های خیرخواهی، روابط متقابل و اعتماد و مشارکت در گروه داوطلبان بیشتر از گروه غیرداوطلبان است. افزونه (۲۰۱۰) در پژوهشی مهم‌ترین عامل برای حضور داوطلبان در رویدادهای ورزش دانشگاهی را عزت‌نفس و ضعیف‌ترین عامل را ارزش عنوان کرد. بیشتر تحقیقات در این زمینه به بحث داوطلبی در باشگاه‌های ورزشی و سرمایه اجتماعی مربوط است و موضوع سرمایه اجتماعی و داوطلبی ورزشی دانش‌آموزی، بیشتر به‌طور خاص مطالعه نشده است؛ این در حالی است که بروینینگ^۵ و همکاران (۲۰۱۵، ۷۲)

1. Springer
2. Gomez-Baya
3. Celio
4. Sauder
5. Bruening

پیشنهاد کردند، تحقیقات بیشتری برای بررسی چگونگی تسهیل سرمایه اجتماعی در ساختارها و فرایندهای برنامه‌های ورزشی با تأکید بر داوطلبی لازم است. به علاوه هیچ کدام از تحقیقات انجام شده در ایران در حوزه توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی دانش‌آموزی نیستند و بیشتر تحقیقات فقط به انگیزه‌ها، موانع یا جذب و نگهداری داوطلبان ورزشی پرداخته‌اند. مهم‌تر اینکه هیچ کدام از تحقیقات راهکارها و پیامدهای توسعه سرمایه اجتماعی نهضت داوطلبی دانش‌آموزی را بررسی نکرده‌اند و حتی تحقیقات کمتری در مورد راه‌حل‌های بالقوه برای توسعه داوطلبی وجود دارد؛ بنابراین انجام تحقیقی که داوطلبان دانش‌آموز را بررسی کند و به توسعه سرمایه اجتماعی نهضت داوطلبی دانش‌آموزی کمک کند، به شدت احساس می‌شود. این پژوهش درباره داوطلبان دانش‌آموز و توسعه سرمایه اجتماعی به توسعه دانش کاربردی و نظری کمک می‌کند و زمینه مهم تحقیقی به شمار می‌رود؛ زیرا می‌تواند درک بهتری را از سازوکارها و فرایندی ارائه دهد که ممکن است موجب توسعه سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان با تأکید بر داوطلبی ورزشی شود.

به علاوه دانش‌آموزان با شرکت در ورزش‌های دسته‌جمعی، همکاری و تعاون را به طور عملی تمرین می‌کنند و رعایت نظم و انضباط و انجام دادن مسئولیت فردی و دخالت نکردن در کار دیگران را تجربه می‌کنند. از سوی دیگر، با توجه به ماهیت اجرای برنامه‌های ورزشی در آموزش و پرورش از نظر نیاز به نیروی انسانی و صرف هزینه و بودجه اندک این سازمان، استفاده از نیروهای داوطلب و مدیریت بهینه آنان می‌تواند گامی مؤثر را در ارتقای برنامه‌های ورزشی آموزش و پرورش ایفا کند (پیلهور مؤخر و همکاران، ۲۰۱۸، ۱۱)؛ بنابراین نهضت داوطلبی در آموزش و پرورش و به خصوص در بخش ورزش دانش‌آموزی می‌تواند سهم بسیار چشمگیری در برگزاری رویدادهای ورزشی و کاهش هزینه‌های مربوط به آن داشته باشد؛ پس شناختن نقش و جایگاه نهضت داوطلبی به عنوان ابزاری برای مدیران ورزش دانش‌آموزی به منظور برنامه‌ریزی و توسعه این ظرفیت بسیار اهمیت دارد (اشراقی و همکاران، ۲۰۱۵، ۹۳). همچنین به نظر می‌رسد، برای رشد نهضت داوطلبی دانش‌آموزان در مدارس، برنامه‌ها و خط‌مشی‌های مناسبی وجود ندارد و واگذاری امور مدرسه و مسئولیت‌ها به دانش‌آموزان خاص یا به افرادی بیرون از سازمان در بعضی از مدارس، سبب کاهش روحیه مشارکت‌جویی و داوطلبی در میان دانش‌آموزان می‌شود. اتخاذ شیوه‌های مناسب برای افزایش داوطلبی دانش‌آموزان مستلزم بررسی‌های علمی و استفاده مسئولان مدارس و آموزش و پرورش از نتایج آن‌هاست. از سوی دیگر، مدیران سازمان‌ها از جمله آموزش و پرورش برای غلبه بر مشکل کمبود نیروی انسانی در برگزاری مسابقات ورزشی و سایر بخش‌های اجرایی و همچنین برای کاهش هزینه‌های عملیاتی درباره میزبانی مسابقات

ورزشی، عموماً باید به جامعه متوسل شوند و همواره به دنبال افراد داوطلبی باشند که از عهده فعالیت‌های مختلف برآیند. از این طریق، داوطلبان این فرصت را برای مدیران فراهم می‌آورند که خدمات معمول را با کمترین هزینه و به شکل‌های متنوع و با کیفیت مطلوب ارائه دهند. از یک سو، نیروهای داوطلبی نقش بسزایی در برگزاری مسابقات مختلف در سطوح ملی و بین‌المللی دارند و از سوی دیگر، آموزش و پرورش با مشکلات مالی و کمبود نیروی انسانی مواجه است و به نیروهای داوطلبی کمتر توجه دارد؛ بنابراین این تحقیق در پی این است تا سازوکارهای نهضت داوطلبی دانش‌آموزان را با تأکید بر توسعه سرمایه اجتماعی مشخص کند؛ از این رو سؤال اساسی تحقیق حاضر این است: ارائه مدل توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی چگونه است؟

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و برحسب گردآوری اطلاعات، کیفی از نوع اکتشافی بود که با رویکرد استقرایی با استفاده از روش نظریه داده‌بنیاد انجام گرفت. در این پژوهش از روش اشتراوس و کوربین یا عینیت‌گرا برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. جامعه آماری پژوهش همه اساتید، کارشناسان و متخصصان و اساتید خبره فعال در حوزه مدیریت ورزشی و فعال در حوزه ورزش دانش‌آموزی ایران همچون اعضای شورای راهبردی تربیت‌بدنی آموزش و پرورش بودند که با روش نمونه‌گیری هدفمند با ۱۷ نفر مصاحبه شد. شایان ذکر است، به دلیل هم‌زمانی جمع‌آوری داده‌های این تحقیق با همه‌گیری شدید ویروس کرونا، دستیابی به بسیاری از افراد خبره و متخصص مشکل و با موانع زیادی همراه بود. مشخصات مشارکت‌کنندگان در پژوهش در جدول شماره یک ارائه شده است.

جدول ۱- ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان در پژوهش

Table 1- Characteristics of participants in the research

سن Age	تحصیلات Education	تعداد Numbers	ویژگی نمونه‌ها Characteristics of samples
4	استادیار Assistant Professor	2	اساتید مدیریت ورزشی Sports management professors
3	دانشیار Associate Professor	5	
3	استاد تمام Full Professor	3	

ادامه جدول ۱- ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان در پژوهش

Table 1- Characteristics of participants in the research

تعداد Numbers	ویژگی نمونه‌ها Characteristics of samples	سن Age	تحصیلات Education	تعداد Numbers	ویژگی نمونه‌ها Characteristics of samples
2	کمتر از ۴۰ سال Less than 40 years	3	کارشناسی‌ارشد MA	7	مدیران، معاونان و متخصصان Managers, assistants and specialists
4	۴۰ تا ۵۰ سال 40 to 50 years				
1	بیشتر از ۵۰ سال More than 50 years	4	دکتری PhD		
		17		مجموع Total	

ابزار گردآوری داده‌ها تکنیک مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بود که براساس معیار اشباع نظری انجام گرفت. برای تدوین سؤالات از ادبیات پژوهشی موجود و فرایند توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی بهره گرفته شد.

طبق نظر گوبا و لینکلن (۱۹۸۵)، بررسی صحت علمی مطالعات کیفی شامل چهار معیار قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال‌پذیری، قابلیت اطمینان و تأییدپذیری است. در این راستا برای قابلیت اعتبار، نمونه‌گیری تا رسیدن داده‌ها به حد اشباع، درگیر شدن طولانی‌مدت در میدان و چندجانبه‌نگری داده‌ها انجام شد. همچنین برای قابلیت اطمینان، بازرسی و مستندسازی پژوهشگر درباره داده‌ها، روش‌ها و تصمیم‌ها و چندجانبه‌نگری پژوهشگر انجام شد. در چند جانبه‌نگری، پژوهشگر از منابع چندگانه برای تأیید یافته‌های مصاحبه استفاده کرد و مطالب یک منبع را با منابع دیگر تقویت کرد؛ به‌طور شفاف‌تر، برای این مرحله، دو نفر از منابع متعدد داده‌ها همچون دیدگاه‌های موجود در مورد موضوع تحقیق، پژوهش‌های مختلف، مصاحبه با خبرگان متفاوت و تجزیه و تحلیل داده‌ها به‌صورت هم‌زمان استفاده کردند. برای تأییدپذیری به بررسی موازی نتایج و انعکاسی بودن آن‌ها پرداخته شد. به‌منظور قابلیت انتقال‌پذیری نیز وصف مفصل محیط، شرکت‌کنندگان و تنوع دیدگاه‌ها و تجارب گوناگون مصاحبه‌شوندگان انجام شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق کدگذاری انجام گرفت. در مرحله کدگذاری باز، با مراجعه به کدهای اولیه استخراج‌شده از مصاحبه‌ها (کدگذاری نکات کلیدی)، کدهایی که به موضوعی مشترک اشاره داشتند، گروه‌بندی شدند و مفاهیم را ساختند و از مقایسه و طبقه‌بندی

آن‌ها نیز مقوله‌ها تعیین شدند. در مرحله کدگذاری محوری، به منظور مرتبط کردن مقوله‌های اصلی به مقوله‌های فرعی، از مدل پارادایمی استفاده شد تا شرایط علی، پدیده محوری، عوامل زمینه‌ای، متغیرهای مداخله‌گر، راهبردها و پیامدها که اجزای کدگذاری محوری هستند، مشخص شوند. سپس از طریق کدگذاری انتخابی و براساس مدل ارتباط شناسایی شده بین مقوله‌ها و زیر مقوله‌ها در کدگذاری‌های باز و محوری، مقوله‌ها به هم مرتبط شدند و نظام نظری مرتبط ارائه شد.

نتایج

همان‌طور که جدول شماره دو نشان می‌دهد، در مرحله کدگذاری باز، صاحب‌نظران در مصاحبه‌های هفده‌گانه به طیف وسیعی از عوامل در پاسخ به سؤال‌های تحقیق اشاره کردند و در نهایت با حذف مفاهیم مشابه، طیف گسترده‌ای از متن مصاحبه‌ها گرفته شد؛ به صورت واضح‌تر، در این مرحله، مضمون‌های زیادی به دست آمد که با تلفیق و تقلیل آن‌ها با استفاده از فرایند رفت و برگشتی تحلیل داده‌ها، مجموعه کل کدهای اولیه به کدهای کمتری کاهش یافتند؛ به این صورت که برای جلوگیری از تکرار، تمام کدهای اولیه تکراری یا مشابه که از لحاظ مفهومی بسیار به هم نزدیک بودند، در یک مجموعه واحد قرار گرفتند و مفاهیمی را به وجود آوردند که مقولات را تشکیل دادند.

جدول ۲- مفاهیم و مقولات شناسایی شده در رابطه با سؤالات مصاحبه

Table 2- Concepts and categories identified in relation to the interview questions

مقوله فرعی Subcategory	کدها (مفاهیم شناسایی شده) Codes (identified concepts)
ارزش اجتماعی داوطلبی دانش آموز	ترویج صلح و نوع دوستی، ضرورت ارتقای کرامت انسانی، غنی بودن فرهنگ دینی و ملی برای فعالیت‌های مشارکتی، پابندی و ثبات در رفتار اخلاقی
فراغت و سرگرمی اوقات فراغت	مشارکت هدفمند اوقات فراغت دانش آموزان، تخلیه انرژی دانش آموزان، ایجاد سرگرمی دانش آموزان
پیشگیری از انحرافات و مفاسد اجتماعی	جلوگیری از خودکشی، پیشگیری از اعتیاد، پیشگیری از ازهم‌پاشیدگی ساختار اجتماعی، پیشگیری از اختلال در کنش اجتماعی

ادامه جدول ۲- مفاهیم و مقولات شناسایی شده در رابطه با سؤالات مصاحبه

Table 2- Concepts and categories identified in relation to the interview questions

مقوله فرعی Subcategory	کدها (مفاهیم شناسایی شده) Codes (identified concepts)
حوزه عملکردی	نظارت و همکاری همه جانبه در برگزاری المپیادهای ورزشی درون مدرسه‌ای، مربیگری و داوری رویدادهای ورزشی و المپیادهای ورزشی درون مدرسه‌ای، پزشک‌پاری در مسابقات ورزشی دانش‌آموزی، کمک به اعزام تیم‌های ورزشی دانش‌آموزی، آمارگر مسابقات و رویدادهای ورزشی، تبلیغات برای رویدادها و کانون‌های ورزشی، بازاریابی و ایجاد درآمدزایی فضاهای ورزشی آموزش و پرورش، شناسایی استعدادهای ورزشی (انتخاب و معرفی ورزشکاران برگزیده برای تیم منتخب استان و کشور)، استفاده از دانش‌آموزان برای آموزش، حوزه حرکات اصلاحی و تناسب بدنی، همکاری در مدیریت بازی‌های کودکان، همکاری در بهره‌برداری و نگهداری از اندام، حوزه درس تربیت تجهیزات و لوازم ورزشی، مربیگری ورزش صبحگاهی، همکاری در ایجاد حیاط پویا در مدارس، شرکت در جلسات انجمن‌های ورزش دانش‌آموزی، تنظیم تقویم و برنامه‌های انجمن ورزشی مرتبط و ارائه به هیئت ورزش دانش‌آموزی، ارتباط و همکاری با سایر هیئت‌ها و مؤسسات ورزشی در جهت پیشبرد اهداف هیئت ورزش دانش‌آموزی، نظارت بر برنامه‌ریزی و اجرای مسابقات و جشنواره‌های ورزش دانش‌آموزی در رشته مربوط، بینی و بازدید از محل اجرای مسابقات، همکاری با انجمن ورزش معلولان مدارس استان پیش
انگیزه سلامت روانی و جسمانی	توسعه قابلیت جسمانی، حرکتی، احساس غرور و موفقیت، کسب لذت و شادمانی، احساس مفید بودن و ارزشمندی، نیاز به احترام، دستیابی به علائق و سلیق، حضور در موقعیت‌های پر جنب و جوش و پرچالش
انگیزه سودمندگرایانه	کسب تجربه، کسب مهارت اجتماعی، کسب شهرت، افزایش سطح معلومات و دانش، رشد خلاقیت‌های فردی دانش‌آموزان داوطلب، اخذ مدرک داوطلبی، کسب درآمد
رفتار غیر مولد و وندالیستی دانش‌آموز	نداشتن به ادامه تحصیل، غیبت دانش‌آموزان، افت تحصیلی دانش‌آموزان، تخریب امکانات مدرسه یا جامعه، تمایل رفتار ناشایست با دیگر دانش‌آموزان
بیگانگی از خود و اجتماع	بردیگی از هنجارهای فرهنگی، نبود پیوند ذهنی بین فرد و محیط (جامعه، ساختار اجتماعی و خود)، کنترل نشدن امور شخصی، احساس بی‌هنجاری، احساس بی‌معنایی، احساس انزوای اجتماعی، احساس تنفر
محدودیت‌های شخصی مشارکت در داوطلبی	ترس از فرارگری در محیط‌های شلوغ، فقدان عضویت دیگر دوستان، مهارت و تجربه کم دانش‌آموزان، وضعیت اقتصادی خانواده دانش‌آموزان، اجازه ندادن خانواده به دانش‌آموزان برای مشارکت، نداشتن سود و منفعت حضور در رویدادهای ورزشی، نداشتن اعتماد به نفس کافی، نداشتن اطلاعات کافی، کمبود زمان و داشتن مشغله‌های درسی و تحصیلی، ایجاد نشدن فرصت‌های داوطلبی
جایگاه نامناسب داوطلبی ورزشی	بر بودن استفاده از دانش‌آموزان به عنوان داوطلب، دیدگاه جامعه در مورد ورزش به عنوان مانع وجود احساس هزینه بخشی به تربیت بدنی مدارس در جامعه، ناشناخته بودن توانایی‌های بالقوه پیشرفت درسی، فقدان هویت دانش‌آموزان، شناسایی نشدن نیازهای داوطلبی، نبود تقاضا برای مشارکت داوطلبانه، بی‌توجهی مسئولان به مزایا و ظرفیت‌های زیاد داوطلبی، مقطعی بودن فرایندهای داوطلبی ورزشی
نگرش ضعیف به توانایی دانش‌آموزان	ندادن به دانش‌آموزان، ارزش و بهاندادن به دانش‌آموزان داوطلب، اعتماد نداشتن به داوطلبان دانش‌آموز، مسئولیت محدودیت اجتماعی پذیری دانش‌آموزان، ضعف اطلاع‌رسانی در شبکه‌های اجتماعی، پخش کم و نامناسب تلویزیونی رویدادهای ورزشی دانش‌آموزان
بستر اقتصادی	استقلال مالی نداشتن هیئت ورزش دانش‌آموزی، کمبود سرانه ورزشی مدارس، هزینه زیاد استفاده از فضاهای ورزشی، وابستگی به بودجه دولتی برای توسعه ورزش دانش‌آموزی
بستر ساختاری-قانونی	طرح‌ها و بخش نامه‌های دست و پاگیر، نبود آموزش داوطلبی در نظام آموزشی کشور، وجود قوانین و مقررات انعطاف ناپذیر، ساختار متمرکز و هرمی آموزش و پرورش، بروکراسی و کاغذبازی شدید اداری، اجرائشدن قوانین بینی نشدن و بی‌توجهی به قوانین به کارگیری دانش‌آموزان در داوطلبی مصوب برای رفاه حال دانش‌آموزان، پیش

ادامه جدول ۲- مفاهیم و مقولات شناسایی شده در رابطه با سؤالات مصاحبه

Table 2- Concepts and categories identified in relation to the interview questions

مقوله فرعی Subcategory	کدها (مفاهیم شناسایی شده) Codes (identified concepts)
بستر مدیریتی	استفاده نکردن از مدیران تحصیل کرده تربیت بدنی در ورزش دانش آموزی، سطحی نگری مدیریت به موضوع ناپذیری مدیران رویدادهای ورزشی داوطلبی، ریسک
مناسب سازی اماکن ورزشی	سازی اماکن و امکانات ورزشی در دسترس، سهولت دسترسی دانش آموزان به اماکن ورزشی، ارتقای سیستم بهینه حمل و نقل، تأمین بهداشت اماکن ورزشی، توجه به ایمنی و امنیت دانش آموزان داوطلب
سیاست گذاری کلان	توجه اسناد فرادستی و راهبردی در زمینه توسعه سلامت دانش آموزی، تسهیل گری مشارکت دانش آموزان در رویدادهای بین المللی، تعامل اثربخش بین نهادهای متولی ورزش و سیستم آموزش و پرورش، تقویت فدراسیون و انجمن های ورزش دانش آموزی، توجه برنامه ملی درسی به فعالیت های داوطلبی
تخصیص اعتبارات و منابع مالی	اختصاص بودجه مناسب وزارت برای استفاده از دانش آموزان در رویداد ورزشی، حمایت مالی فدراسیون ها و وزارت ورزش و جوانان، اختصاص امتیاز و پاداش به داوطلبان، اختصاص تسهیلات و اعتبارات دولتی برای ورزش دانش آموزی، جذب سرمایه گذار بخش خصوصی در ورزش دانش آموزی
مدیریت نیروهای داوطلب	طراحی سایت و ثبت توانمندی های دانش آموزان داوطلب، گروه بندی داوطلبان (بر اساس سن، جنسیت، تخصص و...)، معرفی دقیق نیازها و جذب فعالیت های داوطلبانه بر اساس رویداد، تدوین شاخص های استاندارد انتخاب ایفای نقش، نگهداری و ارزیابی داوطلب، جذب و گزینش داوطلبان، تطبیق شرایط داوطلب با سمت، آموزش داوطلبان، پرورش و توسعه داوطلبان
ترویج و اشاعه فرهنگ داوطلبی	استفاده از فضای مجازی و توسعه ورزش دانش آموزی، پوشش دهی و انعکاس اخبار ورزش دانش آموزی از رسانه های جمعی، بکارگیری خبرنگاران تخصصی در حوزه ورزش دانش آموزی، مشارکت مستمر و یا نمادین شخصیت های بزرگ ورزشی به عنوان داوطلب، تشکیل لیدرهای داوطلبی ورزشی، برپایی کمیته های اجتماعی جهت ترویج فرهنگ داوطلبی، استفاده از الگوهای موفق جهانی و بومی سازی آنها، اطلاع رسانی مناسب سازمان ها برای جذب نیروی داوطلب، سوق دادن تحقیقات دانشگاهی به سمت داوطلبی و ورزش دانش آموزی
مشارکت فعال و مستمر دانش آموزان در رویدادهای ورزشی	بکارگیری بهینه داوطلبان دانش آموز در رویدادهای ورزشی، برگزاری مسابقات دانش آموزی در مدارس، فعالیت منظم کانون های ورزشی درون و برون مدرسه ای، احیاء مسابقات ورزشی در بخش دانش آموزی، ایجاد مراکز داوطلبی ورزشی در مدرسه
کارکرد داوطلبی ورزشی	کارکرد شناختی (دانش و فهم)، کارکرد تفریح و نشاط دائمی، کارکرد بازدارنده از کج روی و آسیب اجتماعی، کارکرد حرکتی و جسمانی
توسعه مهارت های شغلی	افزایش خلاقیت دانش آموزان، توسعه مهارت حل مسائل پیچیده، هماهنگی با محیط های مختلف، یادگیری فعال مهارت های کاری، بهبود مهارت ارائه خدمات
توسعه تربیتی و پرورشی دانش آموزان	بهبود هوش هیجانی، مسئولیت پذیری فردی، احساس همدردی، باور به صداقت و درستی، مساوات طلبی
فردی تحکیم روابط بین	ترجیح منافع جمعی به فردی، مشورت و کمک گرفتن از دیگران، کمک کردن به دیگران، فداکاری برای دیگران، احترام به دیگران
بهبود وضعیت استقلال فردی دانش آموزان	افزایش خودباوری، خودکارآمدی، توفیق طلبی فردی، درک حس استقلال، افزایش اعتماد به نفس و عزت نفس، ارتقای خطر پذیری
مشارکت و همدلی اجتماعی	انسجام و همبستگی اجتماعی، تعلق اجتماعی، عضویت در نهادهای اجتماعی، تعاون و همیاری اجتماعی، وفاق و همدلی اجتماعی، هویت اجتماعی
اعتماد اجتماعی	اعتماد و تعهد اجتماعی، مقبولیت و جامعه پذیری، سازگاری و انطباق پذیری اجتماعی، حمایت اجتماعی
سلامت و رفاه اجتماعی	افزایش سرزندگی اجتماعی، کاهش انزوای اجتماعی (خانه نشینی و تنهایی و...)، کاهش محرومیت ها و نابرابری های اجتماعی، نشاط و تحرک اجتماعی، آگاهی و نظم اجتماعی، آرامش و امنیت اجتماعی، افزایش تاب آوری اجتماعی، توسعه عدالت اجتماعی، رضایت اجتماعی

ادامه جدول ۲- مفاهیم و مقولات شناسایی شده در رابطه با سؤالات مصاحبه

Table 2- Concepts and categories identified in relation to the interview questions

مقوله فرعی Subcategory	کدها (مفاهیم شناسایی شده) Codes (identified concepts)
مسئولیت اجتماعی	مسئولیت پذیری اخلاقی، پرهیز از کارشکنی، رعایت حقوق اجتماعی، مسئولیت پذیری اقتصادی، پاسخ گویی اجتماعی
هنجارها و ارزش های اجتماعی	تربیت و مهارت اجتماعی، احترام به ارزش های خانوادگی، احترام به آداب و رسوم اجتماعی، باورهای اجتماعی، کسب منزلت اجتماعی
توسعه پیوند با مدرسه	دلبستگی به کادر آموزشی، دلبستگی به مدرسه، احترام و اطاعت از قوانین مدرسه، احساس امنیت در مدرسه، تعهد به مدرسه، تمایل به حضور بیشتر در مدرسه
رفاه و بهزیستی تحصیلی	اشتیاق تحصیلی، انگیزش تحصیلی، خوش اخلاقی با همکلاسی ها، لذت و خوش بودن در کنار همسالان، کاهش افسردگی و اضطراب تحصیلی
پیشرفت تحصیلی	توسعه دستاوردهای تحصیلی، ارتقای تمرکز، حافظه و رفتار، توسعه مهارت و تخصص علمی دانش آموزان، کسب موفقیت های درسی و ورزشی، مشارکت در یادگیری گروهی
بهبود ظرفیت های فرهنگی	افزایش تقاضا برای انجام فعالیت های داوطلبانه، افزایش توجه رسانه های گروهی و اجتماعی به ورزش دانش آموزی، ایجاد و افزایش فرصت های برابر برای داوطلبی، غنی سازی اوقات فراغت دانش آموزان
ارتقای سرمایه فرهنگی	ارتقای اعتبار و هويت ورزش دانش آموزی در جامعه، ترویج فرهنگ و باور ورزشی در جامعه، نهادینه کردن فرهنگ رفتار جمعی، تهییج جامعه به سمت داوطلبی ورزشی
بهره وری مادی	بازدهی بیشتر رویدادهای ورزشی، اثربخشی هزینه های رویداد، کمتر شدن هزینه بهداشت و درمان، کاهش هزینه های آموزش و پرورش
بهره وری کاری	کاهش بار کاری کارکنان حقوق بگیر، افزایش ایده های نو، افزایش تنوع و تعداد اعضای گروه داوطلبی، پوشش خلأ نیروی های انسانی، توان بخشی به آموزش و پرورش برای انجام کار بیشتر، افزایش سرعت انجام خدمات

در مرحله کدگذاری محوری، علاوه بر گزینش یک مقوله به عنوان مقوله محوری، اجزای کدگذاری محوری از قبیل شرایط علی، پدیده محوری، عوامل زمینه ای، متغیرهای مداخله گر، راهبردها و پیامدها با استفاده از داده های گردآوری شده به صورت جدول شماره سه مشخص شدند.

جدول ۳- نتایج مربوط به کدگذاری محوری
Table 3- Results related to axial coding

تعداد مفاهیم Number of concepts	مقوله Category	مقوله های منتخب (ابعاد) Selected categories (dimensions)	مقوله اصلی Main category
4	ارزش اجتماعی داوطلبی دانش آموز		
3	اوقات فراغت و سرگرمی		
7	کارکرد داوطلبی ورزشی	الزامات	عوامل علی
4	پیشگیری از انحرافات و مفاسد اجتماعی		

ادامه جدول ۳- نتایج مربوط به کدگذاری محوری

Table 3- Results related to axial coding

تعداد مفاهیم Number of concepts	مقوله Category	مقوله‌های منتخب (ابعاد) Selected categories (dimensions)	مقوله اصلی Main category
4	بستر اقتصادی	محیط و شرایط لازم	بسترها و زمینه‌ها
7	بستر ساختاری-قانونی		
3	بستر مدیریتی		
-	توسعه سرمایه اجتماعی در داوطلبی ورزشی	-	پدیده محوری
5	رفتار غیر مولد و وندالیستی دانش‌آموز	محدودکننده‌ها	عوامل مداخله‌گر
7	بیگانگی از خود و اجتماع		
10	محدودیت‌های شخصی مشارکت در داوطلبی		
8	جایگاه نامناسب داوطلبی ورزشی	تسهیلگرها	
6	نگرش ضعیف به توانایی دانش‌آموزان		
20	حوزه عملکردی		
7	انگیزه سلامت روانی و جسمانی	تسهیلگرها	
7	انگیزه سودمندگرایانه		
5	مناسب‌سازی اماکن ورزشی		
4	سیاست‌گذاری کلان	فرایندها و سازوکارها	راهبردها
5	تخصیص اعتبارات و منابع مالی		
9	مدیریت نیروهای داوطلب		
9	ترویج و اشاعه فرهنگ داوطلبی	مشارکت فعال و مسمت دانش‌آموزان در رویدادهای ورزشی	
5	مشارکت فعال و مسمت دانش‌آموزان در رویدادهای ورزشی		
5	توسعه مهارت‌های شغلی		
5	توسعه تربیتی و پرورشی دانش‌آموزان	پیامدهای توسعه سرمایه اجتماعی در داوطلبی ورزشی	پیامدها
5	تحکیم روابط بین فردی		
6	بهبود وضعیت استقلال فردی دانش‌آموزان		

ادامه جدول ۳- نتایج مربوط به کدگذاری محوری

Table 3- Results related to axial coding

مقوله اصلی Main category	تعداد مفاهیم Number of concepts	مقوله Category	مقوله‌های منتخب (ابعاد) Selected categories (dimensions)	مقوله اصلی Main category
6	مشارکت و همدلی اجتماعی	اجتماعی		
4	اعتماد اجتماعی			
9	سلامت و رفاه اجتماعی			
5	مسئولیت اجتماعی			
6	هنجارها و ارزش‌های اجتماعی			
6	توسعه پیوند با مدرسه	تحصیلی	پیامدهای توسعه سرمایه اجتماعی در داوطلبی ورزشی	پیامدها
5	رفاه و بهزیستی تحصیلی			
5	پیشرفت تحصیلی			
4	بهره‌وری مالی	پیامد اقتصادی		
4	بهره‌وری کاری			
4	بهبود ظرفیت‌های فرهنگی	پیامد فرهنگی		
7	ارتقای سرمایه فرهنگی			
226	38		6	مجموع

مهم‌ترین گام در مرحله کدگذاری انتخابی، ترسیم کدهای منتخب ناشی از مقولات علی، محوری، راهبردی، پیامدی و زمینه‌ای است. مقوله اصلی (محوری) یا پدیده اصلی (هسته) مطالعه‌شده، پدیده مدنظر، ایده و فکر محوری، حادثه، اتفاق یا واقعه‌ای است که جریان کنش‌ها و واکنش‌ها به‌سوی آن رهنمون می‌شود تا آن را اداره و کنترل کنند و به آن پاسخ دهند. پدیده محوری مطالعه‌شده در این پژوهش، توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی است.

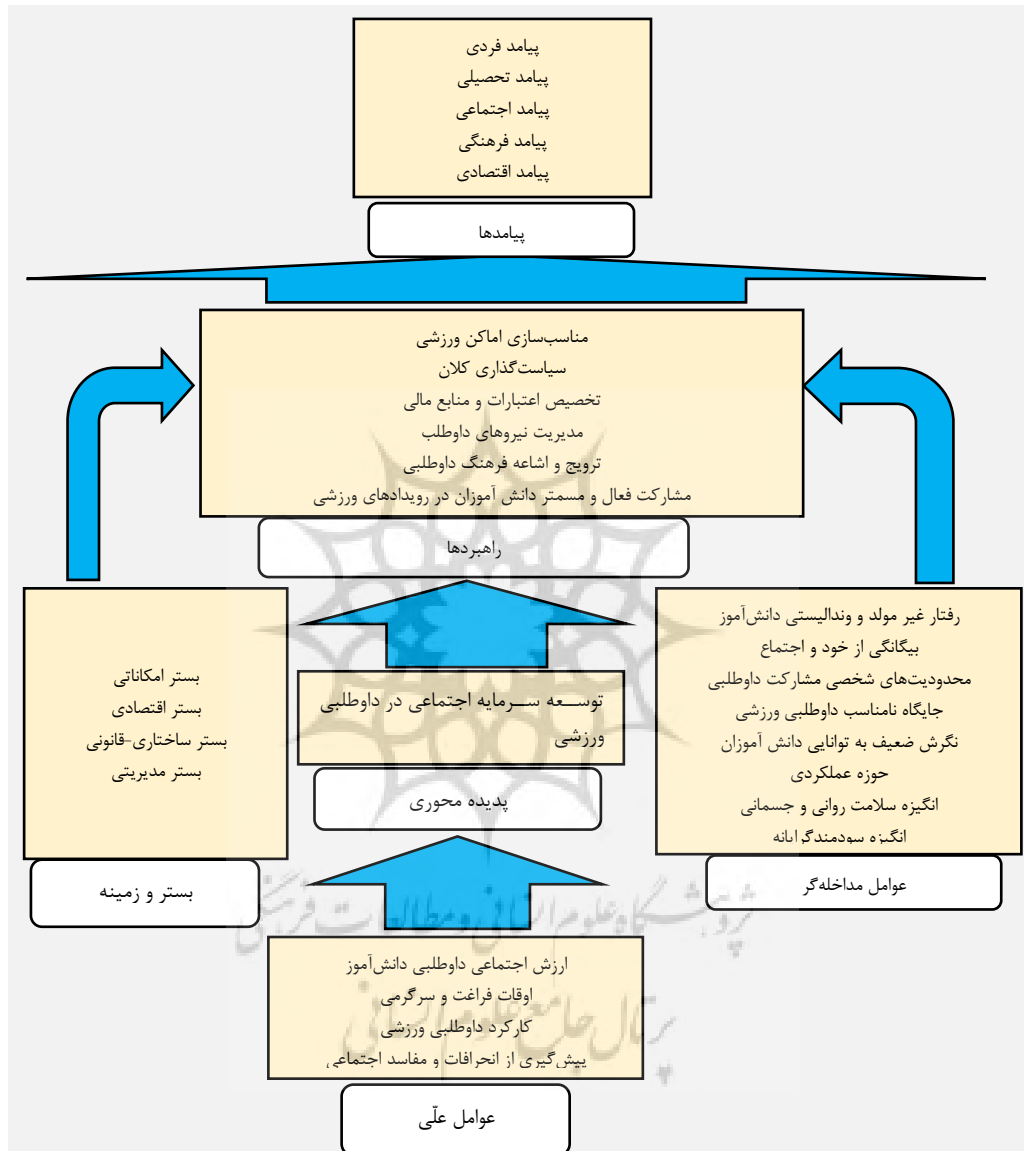
به‌طور خلاصه، نتایج مربوط به الزامات توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی شامل چهار مقوله ارزش اجتماعی داوطلبی دانش‌آموز، اوقات فراغت و سرگرمی، کارکرد داوطلبی ورزشی و پیشگیری از انحرافات و مفاسد اجتماعی بود. با جمع‌بندی مفاهیم و حذف مفاهیم مشابه، ۱۴ مفهوم برای شرایط زمینه‌ای توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی و سه مقوله بستر اقتصادی، بستر ساختاری-قانونی و بستر مدیریتی نامناسب بود. نتایج کدگذاری برای عوامل مداخله‌گر توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی شامل ۷۰ مفهوم و هشت مقوله در دو بعد مجزا بوده است: الف- محدودکننده‌های توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی (پنج مقوله) رفتار غیرمولد و وندالیستی دانش‌آموز، بیگانگی از خود و

اجتماع، محدودیت‌های شخصی مشارکت در داوطلبی، جایگاه نامناسب داوطلبی ورزشی و نگرش ضعیف به توانایی دانش‌آموزان؛ ب- تسهیلگرهای توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی در سه مقوله حوزه عملکردی، انگیزه سلامت روانی و جسمانی و انگیزه سودمندگرایانه. به‌علاوه نتایج کدگذاری برای راهبردهای لازم توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی شامل ۳۷ مفهوم و شش مقوله مناسب‌سازی اماکن ورزشی، سیاست‌گذاری کلان، تخصیص اعتبارات و منابع مالی، مدیریت نیروهای داوطلب، ترویج و اشاعه فرهنگ داوطلبی و مشارکت فعال و مستمر دانش‌آموزان در رویدادهای ورزشی بوده است. نتایجی که در اثر راهبردها پدیدار می‌شوند، پیامدها هستند. پیامدها نتایج و حاصل کنش‌ها و واکنش‌ها هستند. نتایج کدگذاری برای پیامدهای توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی در ۸۶ مفهوم و پنج بعد فردی (توسعه مهارت‌های شغلی، توسعه تربیتی و پرورشی دانش‌آموزان، تحکیم روابط بین‌فردی، بهبود وضعیت استقلال فردی دانش‌آموزان)، اجتماعی (مشارکت و همدلی اجتماعی، اعتماد اجتماعی، سلامت و رفاه اجتماعی، مسئولیت اجتماعی، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی)، تحصیلی (توسعه پیوند با مدرسه، رفاه و بهزیستی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی)، اقتصادی (بهره‌وری مالی، بهره‌وری کاری) و فرهنگی (بهبود ظرفیت‌های فرهنگی و ارتقای سرمایه فرهنگی) احصا و خلاصه‌بندی شدند. با استفاده از نتایج کدگذاری باز و محوری، مدل توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی، براساس پارادایم شش‌گانه به شرح شکل شماره یک است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

شکل ۱- مدل پارادایمی توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش آموزی
Figure 1- Paradigmatic model of social capital development in student sports volunteer movement

به منظور نشان دادن قابلیت مدل پیشنهادی این پژوهش و مقایسه آن با سایر مدل‌های مشابه، مقوله‌های اصلی توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی، در جدول شماره چهار نشان داده شده و تک تک مقولات با تحقیقات انجام‌شده مقایسه شده است.

جدول ۴- مقایسه پیشینه‌های مطالعات با مدل پیشنهادی پژوهش

Table 4- Comparison of the review literature of the studies with the proposed research model

مدل تحقیق حاضر The current research هانسون و بلاندل (۲۰۲۰) Hayton & Blundell و چینگ (۲۰۲۱) Shu & Chaing (2021)	بنگ و همکاران Bang et al. (2020)	هانسن و همکاران (۲۰۲۰) Hallmann et al. (2020)	لیندسی (۲۰۱۶) Lindsay (2016)	پچی و همکاران (۲۰۱۵) Pichi et al. (2015)	قنبری و همکاران (۲۰۲۰) Ghanbari et al. (2020)	اندام و الکبری (۲۰۱۵) Andam & Alkbari (2015)	قاسمی و همکاران (۲۰۱۳) Ghaasemi et al. (2013)	نجم آغایی (۲۰۱۱) Najaf-Aghaei (2011)	مقولات Categories
•				•					ارزش اجتماعی داوطلبی دانش‌آموز
•									اوقات فراغت و سرگرمی
•									کارکرد داوطلبی ورزشی
•									پیشگیری از انحرافات و مفاسد اجتماعی
•	•								بستر اقتصادی
•									بستر ساختاری-قانونی
•									بستر مدیریتی
•									رفتار غیر مولد و نندابستی دانش‌آموز
•									بیگانگی از خود و اجتماع
•									محدودیت‌های شخصی مشارکت در داوطلبی
•									جایگاه نامناسب داوطلبی ورزشی
•									نگرش ضعیف به توانایی دانش‌آموزان
•									حوزه عملکردی
•									انگیزه سلامت روانی و جسمانی
•									انگیزه سودمندگرایانه
•									مناسب‌سازی اماکن ورزشی
•									سیاست‌گذاری کلان
•									تخصیص اعتبارات و منابع مالی
•									مدیریت نیروهای داوطلب
•									ترویج و اشاعه فرهنگ داوطلبی
•									مشارکت فعال و مستمر دانش‌آموزان در رویدادهای ورزشی
•									پیامد فردی
•									پیامد اجتماعی
•									پیامد تحصیلی
•									پیامد فرهنگی
•									پیامد اقتصادی

بحث و نتیجه گیری

برگزاری بسیاری از رویدادهای مهم ورزشی و بقای بسیاری از سازمانها در حیطه ورزش به حضور داوطلبان بستگی دارد؛ بنابراین اهمیت داوطلبی ایجاد فرصتهایی برای شرکت در ورزش و در نتیجه کمک به سلامت جسمی و روانی است. ارتقای کیفیت زندگی و دریافت پاداشهای مالی و اجتماعی نیز از دیگر مزایای داوطلبی است (نیکولاس^۱، ۲۰۱۷)؛ از این رو این تحقیق با هدف ارائه مدل توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش آموزی انجام شد و نتایج مربوط به شرایط علی، بستر، مداخله گر، راهبردها و پیامدهای تشکیل دهنده مدل، دارای متغیرها و مقوله‌هایی است که توجه به تحقق آنها موجب توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش آموزی می‌شود. به صورت جزئی در راستای عوامل علی به دست آمده می‌توان اظهار کرد که داوطلبی دانش آموزان در رویدادهای ورزشی از این لحاظ می‌تواند ارزش داشته باشد که به سلامت جامعه کمک می‌کند؛ هزینه‌های بهداشت و درآمد را کاهش می‌دهد و سرعت انجام خدمات بیشتر می‌شود. به علاوه، داوطلبی ورزشی دانش آموزان کارکردهای فراوانی دارد؛ از جمله این کارکردها، کارکرد شناختی است که به شکل گیری دانش، آگاهی و فهم دانش آموز منجر می‌شود همچنین باعث می‌شود که دانش آموز با تفریح و نشاطی که در رویداد کسب می‌کند، سلامت روانی خود را بهبود بخشد. از سوی دیگر، داوطلبی ورزشی به افزایش فعالیت جسمانی و حرکتی کودک منجر می‌شود و مهارت‌های حرکتی او را تقویت می‌کند. یکی دیگر از کارکردهای دیگر آن می‌تواند بازدارندگی از کج روی و آسیب اجتماعی باشد؛ همان طور که قاسمی و همکاران (۲۰۱۵)، اندام و اکبری (۲۰۱۵)، قنبری فیروزآبادی و همکاران (۲۰۲۰) و بنگ و همکاران (۲۰۲۰) هر کدام به نوعی کارکردهای داوطلبی از جمله کارکرد جسمی، روانی، شناختی، بازدارندگی و لذات و هیجان اشاره کرده‌اند. به علاوه، دانش آموز با مشارکت فعال در رویدادهای ورزشی هم برای خود سرگرمی ایجاد کرده و هم انرژی خود را تخلیه می‌کند؛ به نوعی اوقات فراغت دانش آموزان را توسعه می‌دهد.

بر اساس یافته‌های پژوهش درباره شرایط زمینه‌ای توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش آموزی می‌توان تفسیر کرد که برای هر فعالیتی باید زمینه‌ای فراهم باشد تا آن فعالیت قابلیت اجرایی بهینه داشته باشد. شاید مهم‌ترین بستر در کشور ما با توجه به تحریم‌های شدید و نرخ تورم زیاد، نبود بستر اقتصادی لازم است و به طبع ورزش دانش آموزی نیز از این کمبود بسیار ضربه خورده

1. Nichols

است. توسعه ورزش دانش‌آموزی وابستگی شدیدی به بودجه دولتی دارد و از طرفی یک درصد از اعتبارات دستگاه اجرایی به ورزش تخصیص نمی‌یابد که همین امر وضعیت نامناسبی را برای ورزش و داوطلبی ورزشی دانش‌آموزی به وجود آورده است. همچنین به قوانین به‌کارگیری دانش‌آموزان در داوطلبی کم‌توجهی شده و سازوکاری برای آن پیش‌بینی نشده است. بستر مدیریتی یکی دیگر از بسترهای شناسایی‌شده در این تحقیق است که با نتایج پژوهش قاسمی و همکاران (۲۰۱۳) همسوست. در این زمینه باید هم مدیران تحصیل‌کرده در رأس بخش تربیت‌بدنی قرار گیرند و هم در رویدادهای ورزشی مدیران به دانش‌آموزان نگرش مثبت‌تری داشته باشند و با ریسک‌پذیری استفاده از آنان، کیفیت رویدادها را افزایش دهند.

در راستای محدودیت‌های به‌دست‌آمده و در بحث درباره محدودیت‌های شخصی مشارکت در داوطلبی، باید اظهار کرد که نداشتن اطلاعات کافی و وضعیت اقتصادی خانواده دانش‌آموزان و اجازه‌ندادن به مشارکت دانش‌آموزان از طرف والدین می‌تواند به‌عنوان عاملی کنترلی در نظر گرفته شود که مانع شرکت دانش‌آموز در فعالیت‌های داوطلبی می‌شود؛ زیرا سود و منفعت مادی حضور در رویدادهای ورزشی یا وجود ندارد یا بسیار ناچیز است. از سوی دیگر، دانش‌آموزانی وجود دارند که از قرارگیری در محیط‌های شلوغ واهمه دارند و در این نوع مکان‌ها با وجود مهارت و تجربه کم، دانش‌آموزان اعتمادبه‌نفس کافی ندارند. همچنین آن‌ها به‌دلیل کمبود زمان و داشتن مشغله‌های درسی و تحصیلی از شرکت در این نوع فعالیت‌ها سرباز می‌زنند. محدودیت دیگر به جایگاه نامناسب داوطلبی ورزشی مربوط است که مشارکت افراد مختلف از جمله دانش‌آموزان در رویدادهای ورزشی به‌عنوان داوطلب را کاهش داده است. مطابق با مقوله نگرش ضعیف به توانایی دانش‌آموزان برای داوطلبی در رویدادهای ورزشی، بنگ و همکاران (۲۰۲۰) و لیندسی (۲۰۱۶) نیز این موضوع را تأیید کرده‌اند. همچنانکه مشخص است، ضعف اطلاع‌رسانی در شبکه‌های اجتماعی و پخش کم و نامناسب تلویزیونی رویدادهای ورزشی دانش‌آموزان، عاملی است که سبب می‌شود در رویدادهای ورزشی کمتر به افراد کم‌سن‌وسال توجه شود و مسئولیت خاصی به آن‌ها واگذار نشود.

در نقطه مخالف محدودیت‌های توسعه اجتماعی در داوطلبی ورزشی، یکی از عوامل تسهیلگر مدل تحقیق حاضر، حوزه عملکردی دانش‌آموزان است که در تحقیق قنبری فیروزآبادی و همکاران (۲۰۲۰) به‌خوبی قابلیت‌ها و حوزه عملکردی داوطلبان دانش‌آموز در رویدادهای ورزشی نشان داده شده است. عامل تسهیلگر دیگر برای استفاده از داوطلبان در رویدادهای ورزشی، انگیزه سلامت روانی و حرکتی و انگیزه سودمندگرایانه است. نتایج انگیزه سلامت روانی و جسمانی با یافته‌های پژوهش‌های قاسمی و همکاران (۲۰۱۵)، اندام و اکبری (۲۰۱۵)، بنگ و همکاران (۲۰۲۰)، لیندسی (۲۰۱۶)، هالمن و

همکاران (۲۰۲۰) و شو و چیانگ (۲۰۲۱) همخوانی دارد. در تبیین این یافته باید گفت که دانش‌آموزان برای توسعه قابلیت جسمانی و حرکتی به حضور در موقعیت‌های پرجنب‌وجوش و پرچالش نیاز دارند. از طرف دیگر، برای دستیابی به علایق و سلیق، احساس غرور، کسب لذت و شادمانی و توسعه دوستی نیاز دارند که در رویدادهای ورزشی مشارکت کنند. نتایج مربوط به انگیزه سودمندگرایانه با تحقیقات قاسمی و همکاران (۲۰۱۵)، اندام و اکبری (۲۰۱۵) و هالمن و همکاران (۲۰۲۰) همخوانی دارد.

نتایج تحلیل مصاحبه‌ها برای پیامدهای توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی به پنج بعد فردی، اجتماعی و تحصیلی، اقتصادی و فرهنگی تقسیم می‌شود و ابعاد فردی شامل تحکیم روابط بین فردی و بهبود وضعیت استقلال فردی دانش‌آموزان است. همچنین بعد تحصیلی در توسعه پیوند با مدرسه، رفاه و بهزیستی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی طبقه‌بندی شده و ابعاد اجتماعی آن را مشارکت و همدلی اجتماعی، اعتماد اجتماعی، سلامت و رفاه اجتماعی، مسئولیت اجتماعی و هنجارها و ارزش‌های اجتماعی در بر گرفته است. در بعد اجتماعی می‌توان یافته تحقیق را با تحقیقات محمدی ترکمانی و همکاران (۲۰۱۴)، اندام و اکبری (۲۰۱۵)، مورگان (۲۰۱۳) و لیندسی (۲۰۱۶) هم‌راستا به شمار آورد. در تبیین این یافته باید اشاره کرد که از نظر مصاحبه‌شوندگان، دانش‌آموز با شرکت در فعالیت‌های داوطلبی ورزشی به افزایش خودباوری، خودکارآمدی، اعتمادبه‌نفس و عزت نفس می‌رسد؛ با درک حس استقلال زمینه توفیق طلبی او بهبود می‌یابد و در فعالیت‌های خود ریسک‌پذیری را ارتقا می‌دهد تا خلاقیت و استعداد خود را به معرض نمایش بگذارد. همچنین توسعه اجتماعی با استفاده از داوطلبی ورزشی به دانش‌آموز یاد می‌دهد که با دیگران مشورت کند؛ از آن‌ها کمک بگیرد؛ به آن‌ها کمک کند و برای آن‌ها فداکاری کند تا نوع دوستی آن‌ها توسعه یابد. همچنین در برابر دیگران احساس مسئولیت و همدردی می‌کند و منافع جمعی را به فردی ترجیح می‌دهد. براساس یافته‌ها، در بعد اجتماعی، مشارکت و همدلی اجتماعی عاملی مهم به شمار می‌رود. علاوه بر این، یکی از ابزارهای لازم برای رسیدن به توسعه در هر جامعه، میزان مشارکت افراد و گروه‌های اجتماعی در امور مختلف از جمله داوطلبی در رویدادهای ورزشی است. مشارکت دانش‌آموزان در امور داوطلبی ورزشی بر افزایش اعتمادبه‌نفس، دوری از خودمحوری، گرایش به جمع و افزایش فعالیت و پویایی ذهنی آنان تأثیر می‌گذارد؛ به این ترتیب، ورزش و داوطلبی ورزشی در مدرسه به نهادی تبدیل می‌شود که در فرایند اجتماعی‌شدن نوجوانان سهم عمده‌ای دارد. با شرکت در رویدادهای ورزشی به‌عنوان داوطلب می‌توان انتظار داشت که انسجام و همبستگی اجتماعی بیشتر شود؛ زیرا دانش‌آموز

از طریق رویداد ورزشی یاری می‌کند و تعلق و هویت اجتماعی‌اش افزایش می‌یابد که خود به عضویت در نهادهای اجتماعی منجر می‌شود و وفاق و همدلی اجتماعی افزایش می‌یابد. از طرفی با زندگی گروهی همچون مشارکت در رویدادهای ورزشی و داوطلبی ورزشی اعتماد پدید می‌آید و همچنین مشخص است که اعتماد اجتماعی دانش‌آموز می‌تواند تعهد اجتماعی، مقبولیت، جامعه‌پذیری، سازگاری، انطباق‌پذیری اجتماعی و حمایت اجتماعی به دنبال داشته باشد. از سوی دیگر، مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان یکی از ارزش‌های مهم و غالب اجتماعی است و زمانی عملی می‌شود که وجدان جمعی بیدار شود و پرورش یابد. یکی از پیامدهای اجتماعی هنجارها و ارزش‌های اجتماعی است. باید اشاره کرد که هدف اساسی و نهایی آموزش و پرورش، ایجاد زمینه رشد و بالندگی دانش‌آموزان از طریق جامعه‌پذیری مطلوب آنان است و با تحقق این امر مهم است که نسل‌های نوجوان و جوان به شهروندی فعال و مسئولیت‌پذیر تبدیل می‌شوند. شهروندانی که ارزش‌ها را ارج می‌نهند و به هنجارهای اجتماعی جامعه عمل می‌کنند، در نتیجه با توسعه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزشی، تربیت و مهارت اجتماعی دانش‌آموز افزایش می‌یابد؛ به ارزش‌های خانوادگی و آداب و رسوم اجتماعی احترام گذاشته می‌شود و از طرفی دانش‌آموز می‌تواند ارزش‌های اخلاقی را ترویج کند. در بعد تحصیلی پیامدهای توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزشی، اندام و اکبری (۲۰۱۵)، قنبری فیروزآبادی و همکاران (۲۰۲۰) و بنگ و همکاران (۲۰۲۰) مطالعات مشابهی در جوامع مختلف انجام داده‌اند که هم راستا با تحقیق حاضر است. دانش‌آموز با استفاده از انجام فعالیت‌های داوطلبانه ورزشی تمایل بیشتری به حضور در مدرسه دارد؛ در مدرسه احساس امنیت دارد؛ به کادر آموزشی و مدرسه دلبستگی پیدا می‌کند و پیوند او با مدرسه ارتقا می‌یابد؛ بنابراین از قوانین مدرسه با احترام اطاعت می‌کند؛ درباره مسائل مختلف در مدرسه احساس تعهد از خود نشان می‌دهد و از بودن در کنار همسالان و همکلاسی‌ها لذت می‌برد که این عوامل به کاهش افسردگی و اضطراب تحصیلی کمک و آفری می‌کند و دانش‌آموز با انگیزه بیشتر و اشتیاق فراوان به تحصیل می‌پردازد. در بحث پیشرفت تحصیلی نیز تمرکز، حافظه و رفتار دانش‌آموز ارتقا می‌یابد؛ مهارت و تخصص علمی وی بیشتر می‌شود و با مشارکت در یادگیری گروهی وضعیتی به وجود می‌آید که دستاوردهای تحصیلی از جمله موفقیت‌های درسی و ورزشی را به دنبال خواهد داشت و استعداد او شکوفا می‌شود. نتیجه رشد اجتماعی دانش‌آموزان (یعنی مهارت در ارتباط‌گیری با گروه، مهارت گوش‌دادن، مهارت همدردی، مهارت در ارتباط غیرکلامی و...) مهارت اجتماعی دانش‌آموزان است. درباره پیامدهای فرهنگی باید اذعان کرد که با توسعه سرمایه اجتماعی از طریق داوطلبی ورزشی، اعتبار و هویت ورزش دانش‌آموزی در جامعه بیشتر می‌شود و ناهنجاری‌های فرهنگی به‌طور چشمگیری احتمالاً کاهش پیدا می‌کند.

زمانی که رسانه‌های چاپی و اجتماعی تمرکز و توجه بیشتری به داوطلبی ورزشی دانش‌آموزان داشته باشند، تقاضای بیشتری برای انجام فعالیت‌های داوطلبانه به وجود خواهد آمد و اوقات فراغت دانش‌آموزان با فعالیت ارزشمند پر می‌شود. در نهایت، دستاورد یا پیامد اقتصادی سرمایه اجتماعی از طریق داوطلبی ورزشی به این اشاره دارد که هزینه‌های آموزش و پرورش کاهش می‌یابد؛ بار کاری کارکنان حقوق‌بگیر کمتر می‌شود؛ می‌توان هزینه‌های در نظر گرفته شده برای این بخش را در سایر بخش‌ها استفاده کرد؛ با توجه به پتانسیل نیروهای داوطلبی آموزش و پرورش برای انجام کار بیشتر توانمندتر می‌شود؛ رویدادهای ورزشی درآمد بیشتری کسب می‌کنند و اثربخشی و کارایی بیشتری خواهند داشت.

براساس نتایج پژوهش، یکی از راهبردهای توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی، سیاست‌گذاری کلان و بالادستی است؛ پس باید با تعامل اثربخش بین نهادهای متولی ورزش و سیستم آموزش و پرورش، به اسناد فرادستی و راهبردی در زمینه توسعه سلامت دانش‌آموزی توجه بیشتری شود. راهبرد دیگر توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی، تخصیص اعتبارات و منابع مالی است. اختصاص بودجه مناسب وزارت برای استفاده از دانش‌آموزان در رویداد ورزشی و حمایت مالی فدراسیون‌ها و وزارت ورزش و جوانان در این زمینه، اختصاص تسهیلات و اعتبارات دولتی برای ورزش دانش‌آموزی را افزایش می‌دهد. مناسب‌سازی محیط‌های شهری و اماکن ورزشی یکی از عواملی است که می‌تواند مشارکت داوطلبان دانش‌آموز را در رویدادهای ورزشی بهبود دهد و اماکن ورزشی باید طوری ساخته شوند که به غیر از تناسب اماکن براساس نیازها و توانایی دانش‌آموزان و سهولت دسترسی، ایمنی و بهداشت آنان را نیز تضمین کنند. باید سالن‌ها و استادیوم‌های ورزشی به صورت مناسبی طراحی شوند و امکانات رفاهی و فضاهای ورزشی مناسب برای دانش‌آموزان فراهم شود. به غیر از کیفیت امکانات، کمیت نیز باید در نظر گرفته شود؛ زیرا در کشور کمبود اماکن ورزشی مناسب وجود دارد؛ همچنانکه نجف‌آقایی (۲۰۱۱)، قنبری فیروزآبادی و همکاران (۲۰۲۰) و لیندسی (۲۰۱۶) نیز امکانات و تجهیزات را برای انجام فعالیت‌های داوطلبی ورزشی لازم ذکر کردند.

به علاوه پوشش‌دهی و انعکاس اخبار ورزش دانش‌آموزی از رسانه‌های جمعی و اطلاع‌رسانی مناسب سازمان‌ها برای جذب نیروی داوطلب، شرایط شرکت در فعالیت ورزشی برای دانش‌آموزان را فراهم می‌کند. همچنین یکی از فعالیت‌های مهم می‌تواند مشارکت مستمر و نمادین شخصیت‌های بزرگ ورزشی به‌عنوان داوطلب باشد. واضح است که با مدیریت جذب و به‌کارگیری داوطلبان می‌توان

به صورت مستمر از دانش آموزان برای داوطلبی در رویدادهای ورزشی استفاده کرد و با طراحی سایت و ثبت توانمندی‌های دانش آموزان داوطلب و گروه‌بندی داوطلبان (براساس سن، جنسیت، تخصص و...) می‌توان براساس نیازهای رویداد به جذب فعالیت‌های داوطلبانه پرداخت. در این راستا شایسته است که شاخص‌های استاندارد انتخاب داوطلب تدوین شود تا با جذب و گزینش داوطلبان، تطبیق شرایط داوطلب با سمت، آموزش ایفای نقش، نگهداری و ارزیابی داوطلبان و پرورش و توسعه داوطلبان، بهترین بهره را از این قشر جوان گرفت. پیشنهاد می‌شود با برنامه‌ریزی برای برگزاری دوره‌های توجیهی، تربیت نیروی انسانی متخصص برای ورود به بخش ورزش دانش‌آموزی و آشنایی مدیران با مهارت‌های مدیریتی، شرایط نیروی انسانی بهبود یابد. برای مشارکت فعال و مستمر دانش‌آموزان در رویدادهای ورزشی نیز باید داوطلبان دانش‌آموز در رویدادهای ورزشی به صورت بهینه به کار گرفته شوند. برگزاری مسابقات دانش‌آموزی در مدارس، فعالیت منظم کانون‌های ورزشی درون و برون مدرسه‌ای و احیای مسابقات ورزشی در بخش دانش‌آموزی می‌تواند باعث مشارکت و فعالیت دانش‌آموزان در رویدادهای ورزشی شود.

به طور کلی، نتایج تحقیق حاضر بینش خوبی را به مدیران امور داوطلبی در زمینه اهمیت توسعه سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان ارائه می‌دهد و در تدوین راهبردهای مناسب توسعه انسانی که در داوطلبی ورزشی دانش‌آموزان به کار گرفته می‌شود، مسیر جدیدی را برای مطالعات دانشگاهی دیگر در این حوزه باز می‌کند. در مجموع، انجام پژوهش حاضر خلأ موجود در ادبیات پژوهشی کنونی را که در آن مطالعات محدودی به بررسی توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی دانش‌آموزی پرداخته‌اند، پوشش می‌دهد. همچنین این مطالعه به غنای پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه مدیریت داوطلبی می‌افزاید و به پژوهشگران کمک می‌کند تا رفتار داوطلبان دانش‌آموز را بهتر درک کنند. از جمله محدودیت‌های این تحقیق می‌توان به اثرات نمونه‌گیری و خطای اندازه‌گیری، مشکلات مربوط به منطق پژوهش کیفی، گستردگی آموزش در نظام آموزش و پرورش، پرهزینه بودن پژوهش، کمبود مطالعات درباره داوطلبی ورزش دانش‌آموزی و همکاری نکردن یا همکاری نامناسب برخی متخصصان اشاره کرد؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی به شناسایی قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای شیوه مدیریت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی در رویدادهای ورزشی پرداخته شود. همچنین عوامل مؤثر ورزشی دیگر که بر سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان تأثیر دارند، براساس مدل‌های کمی شناسایی شوند.

تشکر و قدردانی

این مطالعه برگرفته از رسالهٔ مقطع دکتری نویسنده نخست مقاله با عنوان «طراحی الگوی توسعه سرمایه اجتماعی در نهضت داوطلبی ورزش دانش‌آموزی» بود. از تمامی اساتید و کارشناسان فعال در حوزه ورزش دانش‌آموزی ایران همچون اعضای شورای راهبردی تربیت‌بدنی آموزش و پرورش که در به ثمر رساندن این پژوهش همکاری کردند، صمیمانه سپاسگزاریم.

References

1. Afrozeh, M. S., Moharramzadeh, M., Kashif, M. M., & Afrozeh, M. (2010). Identify motivational factors, personality traits and social components of volunteer forces in sports. *Journal of Sports Management*, 3(11), 165-181. (Persian).
2. Aghaei, H. (2011). Identifying and prioritizing barriers to attracting sports volunteers in education in Karaj city. *Strategic Studies in Sports and Youth*, 13(25), 231-247. (Persian)
3. Andam, R., & Akbari, A. (2015). Identify factors of social capital of volunteers in university sport associations. *Sport Physiology & Management Investigations*, 7(3), 35-48. (Persian)
4. Bang, H., Chang, M., & Lee, C. (2020). Racial and linguistic status differences in the effect of interscholastic sport participation on school engagement and academic performance among high school students. *Psychological Reports*, 123, 452-471.
5. Behrens, C., Meyer, T., Pierdzioch, C., & Emrich, E. (2016). Football clubs and philanthropy: An empirical analysis of volunteering, match quality, and donations. *International Review for the Sociology of Sport*, 53(5), 594-614.
6. Bruening, J. E., Peachey, J. W., Evanovich, J. M., Fuller, R. D., Murty, C. J. C., Percy, V. E., ..., & Chung, M. (2015). Managing sport for social change: The effects of intentional design and structure in a sport-based service-learning initiative. *Sport Management Review*, 18(1), 69-85.
7. Celio, C. I., Durlak, J., & Dymnicki, A. (2011). A meta-analysis of the impact of service-learning on students. *Journal of Experiential Education*, 34, 164-181.
8. Donnelly, P., & Harvey, J. (2011). Volunteering and sport. In B. Houlihan, & M. Green (Eds.), *Routledge handbook of sports development* (pp. 55-71). New York: Taylor & Francis.
9. Engelberg, T., Skinner, J., & Zakus, D. (2014). What does commitment mean to volunteers in youth sport organizations? *Sport in Society*, 17(1), 52-67.
10. Eshraghi, A., Ghasemi, H., & Rezaee Sofi, M. (2015). Psychometric properties of Persian version of the Spiritual Intelligence Questionnaire in School Sport Volunteers. *Sport Psychology Studies*, 4(13), 89-106. (Persian).
11. Ghanbari Firouzabadi, A., Amani, A., Reihani, M., & Sardroodian, M. (2020). Designing a strategic model for student sport development. *Research on Educational Sport*, 8(20), 179-204. (Persian)

12. Ghasemi, H., Rezaei Sufi, M., & Ishraqi, A. (2013). The relationship between spiritual intelligence and volunteer motivation in sports associations of the Ministry of Education. *Scientific-Research Quarterly of Education*, 31(4), 139-158. (Persian).
13. Gomez-Baya, D., Mendoza, R., de Matos, M. G., & Tomico, A. (2019). Sport participation, body satisfaction and depressive symptoms in adolescence: A moderated-mediation analysis of gender differences. *European Journal of Developmental Psychology*, 16, 183-197.
14. Haji Hassani, M., Goodarzi, M., & Dehghan Ghahfarokhi, A. (2020). Functional pathology of voluntary management in the Iranian university sport events. *Contemporary Studies on Sport Management*, 10(20), 165-180. (Persian).
15. Hallmann, K., Zehrer, A., Fairley, S., & Rossi, L. (2020). Gender and volunteering at the special Olympics: Interrelationships among motivations, commitment, and social capital. *Journal of Sport Management*, 34(1), 77-90.
16. Hamdan, H., Yusof, F., & Marzukhi, M. A. (2014). Social capital and quality of life in urban neighborhoods high density housing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 153, 169-179.
17. Hayton, J. W., & Blundell, M. (2020). Exploring the relationship between social class and sport event volunteering. *Sport Management Review*, 92-115. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2020.06.002>
18. Kappelides, P., & Spoor, J. (2019). Managing sport volunteers with a disability: Human resource management implications. *Sport Management Review*, 22(5), 694-707.
19. Khasanzyanova, A. (2017). How volunteering helps students to develop soft skills. *International Review of Education*, 63(3), 363-379.
20. Hidzir, A. D., Amat, S. A., Dahlan, N. D., A Rahman, M. W., & Bakri, N. H. S. (2021). Motivation factors to involve in sports volunteer among students: the case of University of Malaya (UM). *Journal of Academia*, 9, 56-65.
21. Lindsay, S., & Cancelliere, S. (2018). A model for developing disability confidence. *Disability and Rehabilitation*, 40(18), 2122-2130.
22. Mohammadi Tourkamani, E., Bagheri, G., & Zaereimatin, H. (2014). Designing the model of social capital development in universities and higher education centers. *Social Capital Management*, 1(2), 183-201. (Persian).
23. Nichols, G. (2017). Volunteering in community sports associations: A literature review. *Voluntaristics Review*, 2(1), 1-75.
24. Ostrom E. (2000) Social capital a fad or a fundamental concept? In P. Dasgupta., & I. Serageldin (Eds.), *Social capital: A multifaceted perspective* (pp. 172-214). Washington, DC: World Bank.
25. Pilevar Moakher, E., Hamidi, M., Honari, H., & Khabiri, M. (2019). Designing and defining a volunteering model for sport students in Iran. *Journal of Human Resource Management in Sport*, 6(1), 1 -15. (Persian)
26. Pilevar Movakhar, E., Hamidi, M., Honary, H., & Khabeiri, M. (2017). Identifying and prioritizing the fields of recruiting volunteers in Iran's student sports. *Human Resource Management in Sports*, 5(1), 67-83. (Persian)

27. Pilevar Movakhar, E., Hamidi, M., Honary, H., & Khabeiri, M. (2018). Designing and explaining the model of volunteering in Iranian student sports. *Human Resource Management in Sports*, 6(1), 1-15. (Persian)
28. Putnam, R. D. (1992) *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
29. Sauder, M. H., Davis, D., & Grove, D. C. (2022). Perceptions of learning among sport management students at a short-term, high-profile sporting event volunteer opportunity. *SCHOLE: A Journal of Leisure Studies and Recreation Education*, 1-13. <https://doi.org/10.1080/1937156X.2022.2035283>
30. Shu, P. G., & Chiang, S. J. (2021). The impact of corporate governance on corporate social performance: Cases from listed firms in Taiwan. *Pacific-Basin Finance Journal*, 61, 101332.
31. Springer, A. E., Deitz, D., Gabriel, K. P., Harris, M., Trodick, B., Guzman, Y., ..., & Kohl, H. W. (2022). Engaging young people in running clubs: best practices from marathon kids' volunteer coaches. *Translational Journal of the American College of Sports Medicine*, 7(1), e000185.
32. Storr, R., & Spaaij, R. (2017). 'I guess it's kind of elitist': The formation and mobilisation of cultural, social and physical capital in youth sport volunteering. *Journal of Youth Studies*, 20(4), 487-502.
33. Strauss, A., & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for Developing Grounded theory* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications Ltd.
34. Tavakol, M., Fahim Devin, H., Esmailzadeh Ghandehari, M., & Peymanizad, H. (2020). Identify and explain the effective indicators on the development of social capital through sport in urban society And presenting model. *Contemporary Studies On Sport Management*, 10(20), 17-36. (Persian)
35. Tip, H., Hamidi, M., Jalali Farahani, M., & Sajadi, N, (2022). The mediating role of in the relationship between social capital, Citizen culture Citizen and the desire to volunteer in the school Olympic Games. *Journal of Iranian Social Development Studies*, 14(50), 7-15. (Persian).
36. Wicker, P. (2017). Volunteerism and volunteer management in sport. *Sport Management Review*, 20, 325-337.
37. Wilson, J. (2012). Volunteerism research a review essay. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 41(2), 176-212.

ارجاع دهی

الیاسی، حمداله؛ رضایی صوفی، مرتضی؛ فراهانی، ابوالفضل؛ قاسمی، حمید. (۱۴۰۲).
 ارائه مدل توسعه سرمایه اجتماعی به واسطه داوطلبی در ورزش دانش آموزی.
 پژوهش در ورزش تربیتی، ۱۱ (۳۱): ۸۱-۱۱۲.
 شناسه دیجیتال: 10.22089/RES.2021.10438.2089

Elyasi, H; Rezaei-Soufi, M; Farahani, A; Ghasemi, H. (2023). Presenting the Model of Social Capital Development through Volunteering in Student Sports. *Research on Educational Sport*, 11 (31): 81-112. (Persian). DOI: 10.22089/RES.2021.10438.2089

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

